

מחשבין מעבודה לעבודה

ראשי פרקים.

1. והתחומים בהם מצינו מחשבה מעבודה לעבודה:
  - א. בדין מחשבת חוץ למקומו.
  - ב. בדין מחשבת פיגול חוץ לזמנו.
  - ג. בדין מחשבת שינוי קודש.
  - ד. בדין מחשבת שינוי בעלים.
  - ה. בדין מחשבין מעבודה לעבודה בעבודה זרה.
2. האם ניתן לחשב גם בשאר עבודות חוץ משחיטה, והאם ניתן לחשב גם בשאר עבודות חוץ מזריקה.
  - א. ביאור הגמ' בזבחים דף י"ג. שיטת רש"י בהסבר הסוגיה. שיטת הראב"ד בהסבר הסוגיה.
  - ב. שיטת התוס', וגירסת התוס' בהסבר הסוגיה. הכרייתא בתו"כ פרשת צו פ"ח. הסבר הראב"ד לברייתא בפרשת צו.
  - ג. ביאור הגמ' בחולין דף ל"ט. שיטת רש"י בהסבר הסוגיה.
  - ד. שיטת הרמב"ן ובית מדרשו בהסבר הסוגיה. שיטת הרמב"ם.
3. שתי הבנות שהן ארבע בדין מחשבין מעבודה לעבודה.
4. בירור והוכחות לשתי ההבנות בדין מחשבין מעבודה לעבודה.
  - א.ב. בדין מחשבת חוץ למקומו ומחשבת פיגול חוץ לזמנו. שיטת רש"י, שיטת תוס'.
  - הסבר הסוגיה בזבחים דף כ"ח ע"ב ע"י הראשונים.
  - הסבר הסוגיה במעילה דף ג' ע"ב ע"י הראשונים.
  - הסבר שיטת הראב"ד בתו"כ הנ"ל, והסבר מחלוקת הראשונים בחולין הנ"ל.
  - ג. בדין מחשבת שינוי קודש. מקור דין מחשבין מעבודה לעבודה בשינוי קודש. הסבר דין מחשבין מעבודה לעבודה על פי המקורות השונים. הסבר מקור הדין בשיטת רב אשי, ואימותו משלוש סוגיות נוספות. הסבר שיטת הרמב"ם.
  - ד. הסבר מחלוקת רב פפא ורב אחא בדין מחשבין מעבודה לעבודה בע"ז. תוס' בחולין דף ל"ט ע"א, בדין אם לא זרק לע"ז.

1. התחומים בהם מצינו מחשבה מעבודה לעבודה:

א. בדין מחשבת חוץ למקומו.
במשנה בפרק ב' בזבחים שנינו: "השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ. להקטיר אמוריו בחוץ, או מקצת אמוריו בחוץ. לאכול בשרו בחוץ, או כזית מבשרו בחוץ, או לאכל כזית מעור האליה בחוץ – פסול ואין בו כרת...".

ב. בדין מחשבת פיגול חוץ לזמנו.
ובהמשך המשנה שם שנינו: "...לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר. להקטיר אמוריו למחר, או מקצת אמוריו למחר. לאכול בשרו למחר, או כזית מבשרו למחר, או כזית מעור האליה למחר פגול וחיבין עליו כרת".

ג. בדין מחשבת שנוי קדש.
בגמ' בדה"ט ע"ב¹ מצינו מחלוקת אמוראים, וז"ל הגמ': "איתמר – שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה, ר' יוחנן אמר: פסולה, וריש לקיש אמר: כשרה. ר' יוחנן אמר פסולה – מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן ממחשבת פיגול, ור"ל אמר כשירה – אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא ילפינן ממחשבת פיגול...".

ד. בדין מחשבת שנוי בעלים.
בגמ' בדה"ט ע"א מפורש בדברי רב אשי שמחשבת שינוי בעלים מתבצעת בשחיטה ותוכנה על הזריקה, וז"ל הגמ': "...אלא אמר רב אשי: הכי קאמר – ומה במקום שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני שהוא כשר לזרוק דמו לשם פלוני פסול...". וכן מפורש בדברי הגמ' בדה"ט ד' ע"א: "מה לשנוי קודש שכן פסולה בגופה וישנו בארבע עבודות... בניגוד לשינוי בעלים שאינו בארבע עבודות אלא בשחיטה, וכן הבינו התוס' בדה"ט ע"א: "...אבל שנוי בעלים לא שייך אלא בזריקה, כגון: שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דה"ט י.)". בהמשך יבוארו דברי הרמב"ם שנחלק על פשט הסוגיה ודברי התוס'.

ה. בדין מחשבין מעבודה לעבודה בעבודה זרה.
בגמ' בחולין דף ל"ט ע"א² מצינו מחלוקת אמוראים, וז"ל הגמ': "אתמר – השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים, רבי יוחנן אמר: פסול, ור"ש בן לקיש אמר: מותרת. רבי יוחנן אמר פסולה – מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מפנים, ריש לקיש אמר מותרת – אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן חוץ מפנים".

1. ובמקביל בגמ' בחולין דף ל"ט ע"א.
2. במקביל גמ' בזבחים הנ"ל, סנהדרין ס' ע"ב, ע"ז ל"ד ע"ב.

2. האם ניתן לחשב גם כשאר עבודות חוץ משחיטה, והאם ניתן לחשב גם כשאר עבודות חוץ מזריקה.

בכל המקורות הנ"ל הדיון הוא דוקא במחשבה בזמן השחיטה, אולם במשנה בדף כ"ט ע"ב מפורש שהוא הדין בשאר עבודות, וז"ל המשנה: "זה הכלל: כל השוחט והמקבל והמהלך והזורק לאכול דבר שדרכו לאכול, ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר כזית חוץ למקומו – פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו – פיגול וחייבין עליו כרת...", וכן נפסק ברמב"ם ומבואר בשאר ראשונים כמבואר להלן.

וכן בכל המקורות הנ"ל לא הוזכר מחשבה שתוכנה קבלה והולכה. בראב"ד מצאנו דיון האם ניתן לחשב גם בקבלה מחשבת פיגול של שפיכת שיריים והקטרת אימורין, וכן מצינו מחלוקת ראשונים האם ניתן לחשב מחשבה שתוכנה קבלה או הולכה. מוקד דיון הראשונים נמצא סביב שתי סוגיות בבבלי וברייתא בתורת כהנים:

א. בביאור הגמ' בזבחים דף י"ג.

ב. בביאור הברייתא בתו"כ פרשת צו פ"ח.

ג. בביאור הגמ' בחולין דף ל"ט.

וכן מצינו סוגיה בירושלמי בפסחים³.

א. ביאור הגמ' בזבחים דף י"ג.

נחלקו הראשונים בבאור הגמ', וז"ל הגמ' בדיון בתרוצו של רבא: "ומחשבת פיגול לא פסלה בקבלה? והתניא: 'יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא בזריקה בלבד, מנין לרבות שחיטה וקבלה? ת"ל: 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו (פיגול הוא) לא ירצה'⁴ – בדברים המביאין לידי אכילה הכתוב מדבר, יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים והקטרת אימורין, ת"ל: 'ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב', זריקה בכלל היתה, ולמה יצאתה להקיש אליה, לומר לך מה זריקה מיוחדת שהיא עבודה ומעכבת כפרה אף כל עבודה ומעכבת כפרה, יצאו שפיכת שיריים והקטרת אימורין שאין מעכבין את הכפרה! אלא לא קשיא הא דאמר הריני [שוחט] ע"מ לקבל דמה למחר, הא דאמר הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שיריים למחר...".

בהסבר תרוץ הגמ' "אלא לא קשיא..." נחלקו הראשונים לאיזה דין מתיחס: "הא דאמר הריני שוחט דמה למחר", ולאיזה דין מתיחס: "הא דאמר הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שיריים למחר".

שיטת רש"י בהסבר הפוגיה.

"לא קשיא הא דקתני לעיל מחשבת קבלה לא פסלה בפיגול, לא כשחיט בשעת קבלה על אכילת בשר אלא במחשב בשעת שחיטה על מנת לקבל דם למחר, דאילו זריקה כהאי גוונא עשה בה מחשבה כמעשה אם שחט על מנת לזרוק דם למחר פיגול דהיינו אכילת מזבח... הא

3. פ"ה ה"ב.

4. ויקרא ז'.

דאמר כו' והאי דקתני מנין לרבנות שחיטה וקבלה זהו במחשב בשעת קבלה על מנת לשפוך שירים או אחת משאר האכילות למחר קאמר".
אפשר לסכם את מסקנות הגמ' על פי רש"י בשני כללים:
א. ניתן לחשב גם בקבלה מחשבת אכילת אדם או מזבח.
ב. לא ניתן לחשב בשחיטה מחשבה שתוכנה קבלה והולכה.

שיטת הראב"ד בהסבר הסוגיה.

הראב"ד בתורת כהנים⁵ מביא בתחילת דבריו "יש מפרשים" פירוש כרש"י, בדין שלא ניתן לחשב מחשבה שתוכנה קבלה והולכה, אולם טעמם שונה מטעמו של רש"י. אח"כ מביא "יש מפרשים" החולקים, והראב"ד סובר כ"יש מפרשים" השני. בגלל בהירות דיונו של הראב"ד ומורכבות שיטתו אצטט את דברי הראב"ד כמעט במלואם, כולל הראיות לכל פירוש, ואח"כ נדון בדבריו.

"...ומתרץ לה רבא: הא דאמר הריני שוחט על מנת לקבל דמו למחר הא דאמר הריני מקבל ע"מ לשפוך שיריים למחר, יש מפרשים כי השוחט על מנת לקבל דמו למחר לא פסלה, והטעם מפני שהוא דבר שאי אפשר לפיכך אינו אלא כמצחק, אבל המקבל על מנת לשפוך שירים למחר פסלה. ויש מפרשים כי השוחט על מנת לקבל למחר פסלה, והיינו דקתני מנין לרבנות שחיטה וקבול וכו', אבל המקבל על מנת לשפוך שיריים למחר לא פסלה כדקתני יצאו שפיכת שירים והקטרת אימורין שאין מעכבין את הכפרה.

וראיה לזה הפירוש דקאמר ליה ההוא מרבנן לרבא ושפיכת שירים והקטרת אימורין לא פסלה בהו מחשבה, והתניא: יכול לא תהא מחשבה מועלת אלא באכילת בשר מנין לרבנות שפיכת שירים והקטרת אימורים וכו', ואם כפי' הראשון הרי אמר רבא שהמקבל על מנת לשפוך שירים למחר פסלא הואיל והמחשבה בשעת עבודה שהיא מעכבת את הכפרה, וכל שכן דמחשב בזריקה על מנת לשפוך שיריים למחר דפסלה, וממילא הך דקתני באידך שאין פוסלין בשחשב בהן מזו לזו, וזוהי הראיה לפירוש האחרון כי הואיל ואינן מעכבין כפרה לא פסלה בהו מחשבה, לא שנא שחשב בעבודה אחרת עליהם ולא שנא חשב בהן לעבודה אחרת, מיהו דוקא במחשב בקבלה עליהם אבל חשב בזריקה עליהם פסלא, וזו המעלה יש בין זריקה לקבלה, ולהכי קתני לעיל קבלה שלא עשה בה מחשבה כמעשה זריקה עשה בה מחשבה כמעשה, והטעם מפני שפרש הפסוק פסול מחשבה בזריקה יותר משאר עבודות שאינן באות אלא מריבוי הכתוב, זוהי הדרך לפירוש האחרון (עיין בהערה 6 ביאור רש"י לסוגיה).

5. ויקרא פרשה ד', ועיין ב"כנסת הראשונים" על זכחים דף י"ג בהערות סימן רפ"ז מובאים דברי הראב"ד מ"כ" המיוחס לראב"ד הדומים לראב"ד על תורת כהנים בשנויי לשון וביתר בהירות ודיוק. דברים דומים נמצאים גם בראב"ד בתר"כ צו פ"ח ד'.
6. רש"י לא הסביר כראב"ד ששאלת ההוא מרבנן מתיחס למסקנת הסוגיה אלא לברייתא המובאת לעיל, וז"ל: "ושפיכת שיריים לא פסלה מחשבה. דקתני לעיל יכול שאני מרבה אף שפיכת שירים".

אלא שיש לדקדק אחריו דקא מתרץ ליה רבא לההוא מרבנן בקושיא דשפיכות שיריים והקטרת אימורין לא קשיא הא דאמר הריני זורק ע"מ לשפוך שיריים למחר הא דאמר הריני שופך על מנת להקטיר אימורין למחר, כלומר אמר הריני זורק על מנת לשפוך שיריים למחר פסלה, וכי אמר הריני שופך וכו' לא פסלה.

ואיכא לאקשוויי על פירוש בתרא למה ליה לרבא למימר הריני שופך ע"מ להקטיר אימורין למחר לא פסלה דתרוייהו לא מעכבי כפרה, והא אמרינן דאפילו במחשב בקבלה על מנת לשפוך שירים לא פסלה, והוה ליה למימר הא דאמר הריני מקבל ע"מ לשפוך שיריים למחר דבוריקה פסלה ובקבלה לא פסלה, ומהאי קושיא מסתייע פירושא קמא דהיכא דאמר הריני מקבל ע"מ לשפוך שירים למחר פסלה. מ"מ הקושיא הראשונה היא מסייע לפירוש השני.

ועוד יש לי קושיא לפירוש הראשון מזה התרוץ עצמו שתריך לו רבא לההוא מרבנן, למה שינה רבא את דבריו ולא אמר הא דאמר הריני מקבל על מנת לשפוך שיריים למחר פסלה כדאמרינן בתירוצא קמא, ולא היה צריך לשנותה לזריקה דהא במחשב בקבלה קיימינן ואמרינן דפסלה והך דקתני דשפיכת שיריים והקטרת אימורין לא פסלה באומר הריני שופך וכו' דתרוייהו לא מעכבי כפרה, הנה גם זו הקושיא לפירוש הראשון מעתה כיון שיש לנו על פירוש הראשון שתי טענות גדולות ועל הפי' השני טענה אחת, ראוי לנו לגלגל עם פי' השני יותר מן הראשון ונתרך הקושיא שיש עליו.

דהא דאוקמא רבא לההוא מתניתין דקתני יצאו שפיכת שיריים והקטרת אימורין וכו' כגון דאמר הריני שופך על מנת להקטיר אימורין למחר ולא אוקמה כגון דאמר הריני מקבל על מנת לשפוך שיריים אפשר דלישנא דמתניתין נקט דקתני לתרוייהו בחדא, אי נמי הכי אשמעינן רבא טעמא דאמר הריני שופך על מנת להקטיר למחר לא פסלא אבל אי אמר הריני מקבל על מנת להקטיר אימורין למחר אע"ג דלא מעכבי כפרה פסלה, והיינו מתניתין דתנן: זה הכלל השוחט והמקבל והמוליך והזורק לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר כזית חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת, וזה הפרש יש בין שפיכת שיריים והקטרת אימורין ואע"ג דתרוייהו לא מעכבי כפרה, וטעמא דמילתא משום דכתיב 'ואם האכל יאכל' ואכילת האש קרויה אכילה, דכתיב: 'תאכלוהו אש לא נופח', ושפיכת שירים נהי דמאי לאכילת מזבח אבל אכילה לא מקריא בהדיא, כך נראה לי בעקרו ביאור".

ניתן לסכם את שיטת הראב"ד הנזכר בשני כללים:

א. ניתן לחשב בקבלה רק מחשבת פיגול בזריקת הדם או בהקטרת האימורים ולא מחשבת שפיכת שיריים (בניגוד לרש"י הסובר שניתן לחשב גם מחשבת שפיכת שיריים).

בדברי הראב"ד לא מפורש מה דין שוחט על מנת לשפוך שיריים למחר, ולו היה לנו רק את דברי הראב"ד הנ"ל היינו מזהים את דיני שחיטה עם דיני קבלה ורק לזריקה היינו נותנים דין מיוחד, אלא שיש גם את דברי הראב"ד על הברייתא בתו"כ פרשת צו, שיובאו להלן, שמפורש שם שדין שחיטה שונה מקבלה.

כמו"כ ישנו ספק האם דין הולכה זהה לדין קבלה, ולו היה רק את דברי הראב"ד הנזכר לא היינו מחלקים, ברם בראב"ד בפרשת צו יש רמז לחילוק שיבואר בהמשך. ב. ניתן לחשב בשחיטה גם מחשבת פיגול בקבלה ובהולכה (בניגוד לרש"י הסובר שניתן לחשב רק מחשבת אכילת אדם או מזבח).

בהמשך ננסה לבאר את שורש מחלוקת רש"י והראב"ד.

שיטת התוס', וגירסת התוס' בהסבר הסוגיה.

התוס'⁷ בעקבות קושיה מסביר את הסוגיה בצורה שונה, וז"ל: "ונראה לי דלקמן מיירי שחישב בעבודה עצמה אם קבל [לגמור הקבלה] שלא לשמן פסול ואם קבל [לגמור] חוץ לזמנו כשר, ואם זרק לגמור הזריקה חוץ לזמנו, פסול וכן מקטיר לגמור ההקטרה למחר דהוה פסול אי לאו דמעטיה קרא לקמן משום דאין מעכבת כפרה. אבל ליכא לפרושי לקמן מחשבת פיגול דלא פסלה בקבלה כגון שוחט על מנת לקבל דמו חוץ לזמנו, דבשלא לשמה נמי לא פסלה דמעבודה לעבודה ילפינן מפיגול, ואי במקבל על מנת לזרוק חוץ לזמנו הוה פיגול, אלא כדפרשינן בחישב בעבודה עצמה...".

מסוף דברי תוס' ניתן ללמוד בעליל שתוס' סובר שניתן לחשב גם בקבלה על מנת לזרוק, וכן ניתן ללמוד משיטת תוס' כרש"י שלא ניתן לחשב משחיטה לקבלה, אולם תוס' הסביר את הסוגיה בצורה שונה לגמרי. ב"ק"רן האורה" וב"חוק נתן" כתבו שלתוס' היתה גירסה אחרת בגמ', גירסה זו מצויה בדפוס וויניציאה בומבורגי רפ"ב⁸: "אלא לא קשיא הא דאמר הריני מקבל על מנת לגמור הקבלה למחר, הא דאמר וכו'".

ב. הברייתא בתו"כ פרשת צו פ"ח.

ז"ל הברייתא: "יכול אין מחשבה פוסלת אלא בזריקה, מנין לרבות שחיטה וקיבול הדם? ת"ל: 'אם האכל יאכל' - לרבות שחיטה וקיבול הדם. יכול שאני מרבה שירי הדם והקטר חלבים ואכילת בשר, ת"ל: 'המקריב', זריקה בכלל היתה ולמה יצאת? להקיש אליה - מה זריקה מיוחדת שמעכבת כפרה אף אני מרבה שחיטה וקיבול הדם שמעכבין את הכפרה, ומוציאני את שירי הדם והקטרת חלבים ואכילת בשר שאין מעכבים את הכפרה".

הסבר הראב"ד לברייתא בפרשת צו.

ז"ל הראב"ד⁹: "...כבר פירשתי את כל זה בפרש' ויקרא פי' מבואר. והפירוש שהסכימה דעתינו עליו שהשוחט על מנת לקבל דמו למחר פסלה מחשבה, וכן השוחט על מנת לאכול מבשרו או להקטיר אמוריו או אפילו לשפוך שיריים למחר פיגול וה"ה לזרוק, אבל המקבל ע"מ לשפוך שיריים למחר לא פסלא ובשאר דברים פסלא שהמקבל על מנת להקטיר אימורין למחר או לאכול מבשרו פסלא כדכתיב בזבחים במשנה¹⁰. וכך היא הצעת זה המדרש על פי תירוץ הגמרא. יכול אין המחשבה פוסלת אלא כשחשב בזריקה על האכילה, כדכתיב: 'אם האכל יאכל לא ירצה' במחשב על אכילה בשעת רצוי, ומנין לרבות במחשב בשחיטה ובקבול הדם על האכילה א"נ במחשב בשחיטה על קבול הדם ולקמן

7. דף ט' ע"ב ד"ה "מחשבין".

8. הובא ב"סיני" שנה שביעית חוברת י"ב אייר תש"ד.

9. ב"כנסת ראשונים" אות רפ"ח מובאים דברי הראב"ד מכ"י מדויק יותר מן הנדפס ואת הכ"י הבאנו בדברינו. כל מקום שדברי הראב"ד מוסיפים דינים הנעלמים מן הראב"ד בויקרא העוסק בהסבר הסוגיה בדף י"ג האותיות הודגשו.

10. דברי הראב"ד צ"ע מפני שבמשנה בדף כ"ז המשנה עוסקת רק במחשבת פיגול ומחשבת פסול בזמן עבודת השחיטה, ואילו הראב"ד דן במחשבה בזמן עבודת הקבלה ומכאן שעקרונית הראב"ד מזהה את דין קבלה עם שחיטה, ברם לעיל הראב"ד עצמו מחלק בין שחיטה לקבלה, והדברים צ"ע.

מרכינן במחשב בשחיטה וקבלה זוריקה על הקטרת אימורין, אי נמי במחשב בשחיטה זוריקה על שפיכת שיריים, ת"ל: 'ואם האכל יאכל' וכו'. יכול שאני מרבה אף המחשב בקבלה על שפיכת שירי הדם, אי נמי במחשב בשפיכת שיריים על הקטר חלבים ואכילת בשר, ת"ל: 'לא ירצה' המקריב זריקה בכלל 'אם האכל יאכל' היתה שהרי הזריקה היא עיקר הדברים שהם המביאין את הזבח לידי אכילה למה יצא להקיש וכו', ומוציא אני שירי הדם והקטר חלבינו ואכילת בשר על הדרך שפירשנו. יכול אין מחשבה פוסלת אלא באכילת בשר, מנין לרבות שפיכת שיריים והקטר חלבים כגון שחשב בשחיטה או בזריקה על מנת לשפוך שיריים למחר או להקטיר אימורין למחר, ת"ל: 'האכל יאכל', שתי אכילות – אכילה לאדם ואכילה למזבח, ושפיכת שיריים והקטר חלבים זו היא אכילת מזבח. וזהו לשון הגמ' השנויה בזבחים¹¹, אבל ככאן כתיב מנין לרבות זריקת הדם והקטר חלבים ת"ל וכו' מנין לרבות את המחשב בשחיטה על הזריקה ועל הקטר חלבים זהו לשון הספרים. ואיפשר שהכל בכלל השאלה לפי שאין לנו לומר מן הכתוב אלא במחשב בשחיטה זוריקה ובד' עבודות על האכילה כמו שדרשנו למעלה מהאכל יאכל הדברים המביאים לידי אכילה, אבל המחשב על הזריקה עצמה ועל ההקטרה זה לא שמענו, ונפקא לן מן 'האכל יאכל' שהן שתי אכילות, ושפיכת שיריים נמי אתיא בכלל הזריקה על פי הגמ' של זבחים. מיהו השפיכה והזריקה אינן שוות בכל דבר – שהמקבל על מנת לזרוק למחר פסלא מחשבה, והמקבל על מנת לשפוך שיריים לא פסלא, וכדין המקבל כך דין המוליך ופחות ממנו¹², וכדין הזורק כך דין השוחט לכל דבר, ואעפ"י שאין השחיטה מפורשת במקרא יותר מן הקבלה אפי' הכי השחיטה תחילת כל ההכשר, והיא מתרת בחולין מה שאין כן (בזריקה) [בקבלה]. והטעם לכל זה ההפרש מפני שמקרא מרבה ומקרא אחד ממעט – 'האכל יאכל' מרבה כל דבר שיביא את הזבח לידי אכילה שהמחשבה פוסלת בו, 'לא ירצה המקריב' ממעט שאינו מדבר אלא בזריקה, הילכך יש לנו למעט המחשב בקבלה על שפיכת שיריים, מפני שהקבלה אינה מפורשת כמו הזריקה והשפיכה עצמה אינה מעכבת כפרה ואינה מפורשת באכילת מזבח מפני שהיא שתיה ואינה אכילה, אלא שמצינו במקצת מקומות שתיה בכלל אכילה, וכיון שהעבודה שהוא מחשב בה ואותה שהוא מחשב עליה שתיהן אינן מפורשות, וראוי למעט אותם ממיצוט הכתוב יותר משאר עבודות המחשבה בשפיכת שיריים על ההקטרה או על האכילה ראוי למעט אותם מפני שאין בכולם דבר מעכב כפרה, ואעפ"י שהוא מחשב על האכילות המפורשות שקל הוא למעט את אלו ולרבות את האחרות, ואין לנו אלא מה שמנו חכמים, עכ"ל הראב"ד מכ"י בפירוש התו"כ.

הראב"ד עקבי לדבריו בפרשת ויקרא, אלא שנוספו שלוש נקודות חדשות:

- א. מפורש בראב"ד שבשוחט ניתן לחשב גם מחשבת שפיכת שיריים.
- ב. דין מוליך שונה ממקבל, בלשון הראב"ד: 'ופחות ממנו', ונראה שבמוליך לא ניתן לחשב גם מחשבת הקטרת אימורין בגלל שלא מעכב כפרה אע"פ שבקבלה ניתן לדעת הראב"ד לחשב מחשבה על הקטרת אימורין. כמדומני שניתן לדקדק דין זה מתחילת דברי הראב"ד: 'ולקמן מרכינן במחשב בשחיטה וקבלה זוריקה על הקטרת אימורין' ונעדרת ההולכה, ברם הדיוק אינו הכרחי ועדיין צ"ע.

11. נראה שהכוונה לסוגיה בדף י"ג הנ"ל.

12. לא מבואר בראב"ד במפורש מה ההבדל בין קבלה להולכה, ובהמשך ננסה לבאר.

ג. הבאת מקור לחילוקי הדינים השונים.
 הראב"ד באר בבהירות מנין שאב את פרטי הדינים מלימודי המקראות, בהמשך ננסה להסביר מה ההיגיון בשיטת הראב"ד.
 ברור שרש"י יסביר את הברייתא בתו"כ שמדובר בעבודה בה מחשבים ולא בתוכן המחשבה, שהרי לדידו אין מחשבת פיגול שתוכנה קבלה או הולכה.

ג. ביאור הגמ' בחולין דף ל"ט.
 בדיון הגמ' בחולין במחלוקת ר' יוחנן ור"ל בדין מחשבין מעבודה לעבודה בע"ז, מסביר ר' יוחנן את הברייתא: "א"ר יוסי: ק"ו הדברים, ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד, מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט", וז"ל ר' יוחנן: "בארבע עבודות, וה"ק – ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות אין הכל הולך אלא אחר העובד, מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט"
 נחלקו הראשונים בהסבר דברי ר' יוחנן בפירוש הברייתא.

שיטת רש"י בהסבר הסוגיה.
 "וה"ק ומה. מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות: שחיטה, וקבלה, זריקה והולכה באיזו מאלו שחישב על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו – פיגול הוא, אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד", וכן משמע מרש"י בהמשך הסוגיה בחולין.
 יוצא איפוא שרש"י לשיטתו בזבחים שניתן לחשב בכל אחת מארבע העבודות מחשבה שתוכנה אכילת אדם או מזבח על פי המשנה בדף כ"ט, ולא מסביר שניתן לחשב משחיטה לקבלה או הולכה.

שיטת הרמב"ן ובית מדרשו בהסבר הסוגיה.
 הרמב"ן והרשב"א ועו"ר בחולין מקשים צרור קושיות על שיטת רש"י, שזריקה לע"ז פוסלת את הבשר באכילה, ונחלקים על רש"י בשתי נקודות:
 א. אם השחיטה בחולין נעשית בהכשר, הזריקה אינה פוסלת את הבשר באכילה, וכן דעת בעה"מ, הר"י מלוניל, והאשכול¹³.
 ב. מסבירים את הסוגיה בחולין בצורה שונה, וז"ל הרמב"ן: "לפיכך מקצת רבותינו מפרשים כך: ומה במקום שמחשבה [פוסלת] במוקדשים בארבע עבודות מעבודה לעבודה, שהמחשב בשחיטה לקבל, להוליך, לזרוק, להקטיר חוץ לזמנו או למקומו – פיגול ופסול אין הכל הולך אלא אחר השוחט, מקום שאין מחשבה [פוסלת] כלל אלא בשתי עבודות מעבודה לעבודה, כגון – במחשב בשעת שחיטה לזרוק, ולהקטיר, אבל שלא בשעת שחיטה אין מחשבה פוסלת כלל בחולין, והטעם לפי שבמוקדשין כל ארבע עבודות צריכין להכשר זבח ולהתיר בשר באכילה לפיכך מחשבת פסול פוסלת בכולן, אבל חולין אין הכשרן אלא בשחיטה ומכיון שנשחטה והותרה תחזור ותאסר, וקרא נמי כתיב 'זבחי מתים'".

יוצא מהסבר הסוגיה בחולין שלדעת הרמב"ן וסיעתו מפורש שניתן לחשב משחיטה לקבלה, ולא כדעת כמה מהאחרונים¹⁴ ששללו שיטה כזאת, כן שיטת הראב"ד כנ"ל.

ד. שיטת הרמב"ם.

הרמב"ם בהלכות פסולי המוקדשין¹⁵ פוסק:

(א) "שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות, ואלו הן: מחשבת שנוי השם, ומחשבת המקום, ומחשבת הזמן... מחשבת המקום כיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו ע"מ לזרוק דמו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו – זו היא מחשבת המקום, וזבחים ששחב בהן מחשבה זו הם הנקראים זבחים ששחטן חוץ למקומן. מחשבת הזמן כיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו ע"מ לזרוק דמו מאחר שתשקע החמה שאינו זמן זריקתו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטיר למחר מאחר שיעלה עמוד השחר שאינו זמן הקטרתו או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו זו היא מחשבת הזמן, וזבחים ששחב בהן מחשבה זו הם הנקראים זבחים שנשחטו חוץ לזמנן והם הנקראים פגול בכ"מ, וזהו פגול האמור בתורה".

(ב) "מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה 'ואם האכל יאכל מבושר זבח שלמיו' אינו מדבר אלא במחשב בשעת הקרבה שיאכל ממנו בשלישי, והוא הדין לכל קורבן ששחב עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן, וכן אם שחב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה], כך למדו מפי השמועה אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח".

(ד) "נמצאת למד שבארבע עבודות הזבח נפסל במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, וכהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח".

יוצא שהרמב"ם סובר כשיטת רש"י, שניתן לחשב בכל ארבע העבודות רק תוכן מחשבה של אכילת אדם או מזבח.

3. שתי הבנות שהן ארבע בדין מחשבין מעבודה לעבודה.

ניתן להבין את דין מחשבין מעבודה לעבודה בשתי דרכים. דרך אחת שהמחשבה הפגומה נתפסת בשחיטה או באותה עבודה בה מתבצעת בפועל המחשבה (אלא שמחשבה היכולה לפסול תוכנה צריכה להיות דוקא מחשבת זריקה וכדו'). הדרך השנייה היא שהמחשבה נתפסת דוקא בעבודה העתידית שהיא התוכן של המחשבה הפגומה.

את הדרך הראשונה, שהמחשבה נתפסת בשחיטה או באותה עבודה בה מתבצעת המחשבה, ניתן להבין בשתי צורות:

1. המחשבה פסלה את העבודה.

14. וה"ראש יוסף" בחולין ורע"א על המשניות בזבחים הקשו על הרמב"ן מהסוגיה בזבחים דף י"ג, וכבר הסברנו שהראשונים הסבירו את הסוגיה כראב"ד בתורת כהנים או שהיתה לראשונים את גירסת זפוס וויניצאיה (השערה שהעלה בהערות לרמב"ן), ולא נראים דברי החזו"א בלקוטים בחולין ששינה את גירסת הרמב"ן, מפני שזוהי שיטה של סיעה שלמה של ראשונים.

15. פי"ג ה"א, ה"ב וה"ד.

2. המחשבה לא פסלה את העבודה אלא נתפסה בקרבן.
את הדרך השניה, שהמחשבה נתפסת דוקא בעבודה העתידית, ניתן להבין בשתי צורות:
1. המחשבה פסלה את העבודה העתידית והעבודה נפגמה.
  2. המחשבה פסלה את הקרבן, ברם אין משמעות לפסול הקרבן אלא אחרי עבודת הזריקה, בגין הדין: "כהרצאת כשר כך הרצאת פסול..." אבל לא כפגם בעבודת הזריקה.

נפקא מינא.

האם הפסול נתפס בזמן המחשבה, והנ"מ מבוטאת בחקירת ה"משנה למלך"¹⁶:
"וכן יש להסתפק באוכל פיגול קודם שקרבנו מתיריו שאין בו כרת אם לוקה משום פסולי המקודשין, וכן יש להסתפק במחשב מחשבת מקום ואכל מהדברים שאינם ראויים לאכילה או שאכל קודם זריקת הדם אם לוקה, דאפשר דלא בעינן זריקה למקבעיה אלא לפגול אבל לפסול קודם זריקה נפסל..."
אולי ניתן להעזיז ולהציע שיהיה דין פיגול גם לחיוב כרת לפני הזריקה בתנאי שאח"כ יוקרב המתיר כמצוותו. נדמה לי שהדברים מפורשים ברש"י דף י' ע"א על דברי הגמ' – "...מתקיף לה רבא בר אהילאי: מה לחוץ לזמנו שכן כרת", מפרש רש"י: "שכן כרת, האוכל פיגול אפי' לאלתר חייב כרת הואיל וחמור מהניא ביה מעבודה לעבודה", יוצא מרש"י שמתחייב כרת לאלתר לפני זריקת הדם.

4. ברור והוכחות לשתי ההבנות בדין מחשבין מעבודה לעבודה.

א.ב. בדין מחשבת חוץ למקומו ומחשבת פיגול חוץ לזמנו.
לכאורה בהבנה פשוטה קשה להבין שהמחשבה נתפסת בעבודת הזריקה, שהרי עבודת הזריקה נעשית במקומה והמציאות סתרה את המחשבה. ברם לפי האפשרות השניה בדרך השניה ניתן להבין שהקרבן אינו נפסל עד עבודת הזריקה, ובשלב הזריקה הפגימה שנעשית כבר בשחיטה מקבלת משמעות, וחוזרת ונעורת.
בפיגול מצינו מחשבה שתוכנה זריקת הדם, או הקטרת האמורים, או אכילת הבשר. לפי התפיסה, שהמחשבה פגמה את העבודה העתידית במחשבת אכילת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, קשה להבין שהפגיעה היא באכילה, שהרי הריצוי נגמר גם ללא האכילה.

הסבר הסוגיה בזבחים דף כ"ח ע"ב ע"י הראשונים.

בסוגיה בזבחים נאמר: "...לא ירצה' כהרצאת כשר כך הרצאת פסול, ומה הרצאת כשר עד שיקריבו כל מתיריו, אף הרצאת פסול עד שיקריבו כל מתיריו..." בהסבר הסוגיה נחלקו הראשונים לשני כיוונים:

1. המחשבה אינה נתפסת אלא בגמר ארבע עבודות, בעבודה האחרונה שהיא עבודת הזריקה.

16. הלכות פסולי המוקדשין פי"ח ה"ח.

2. המחשבה נתפסה בזמן המחשבה, ובעבודה בה חישב את המחשבה, אולם דין פיגול בקרבן אינו חל אלא לאחר גמר הקרבת מתיריו.

שיטת רש"י.

רש"י על אתר מסביר: "לא ירצה, משמע אזריקה, לא תהא זריקה זו מרצה, שמע מינה דעז שיזרק הדם מחשבת פיגול תלויה ועומדת, נזרק הדם – הוקבע הפיגול, לא נזרק הדם, כגון שנשפך – בטל הפיגול דכתיב ביה הרצאה כדכתיב גבי כשר. מה הרצאת כשר לא קרי ליה הרצאה אלא בזריקה, שהוא סוף ארבע עבודות המתירות, אף פיגול אינו קבוע עד שיזרק הדם שהיא סוף כל מתיריו".

יוצא לכאורה מדברי רש"י שהמחשבה כלל לא נתפשה ואם כן הדין הוא פסול בעבודת הזריקה, ולגבי הקושיה הרי סוף כל סוף הזריקה היתה במקומה ובזמנה, נסביר בשיטת רש"י שהמחשבה גרמה שהזריקה תהיה זריקה עם מחשבה פגומה.

רש"י בזבחים דף מ"ה ע"ב כתב: "...ובפיגול זריקת הדם קובעתו בפסול...", אולי ניתן לפרש את רש"י, שהגדיר את הזריקה כקובעת בפסול ולא רק כקובעת שם פיגול, לשיטתו שלפני הזריקה המחשבה "תלויה ועומדת", ולכן הזבח לא נפסל.

בניגוד לדברי רש"י בזבחים, מצינו שני דבורי רש"י במסכת פסחים המאירים אור אחר בשיטת רש"י, ומבהירים שהמחשבה נתפסת בזמן העבודה. האחד בדף ס' ע"א: "...וקא משמע לן מתניתין דמחשבין מעבודה לעבודה, כלומר דמחשב בשעת עבודה זאת על חברתה לעשותה במחשבת פסול נפסל מיד, ואפילו לא עשה השניה במחשבת פסול כמו שחיתה". המקור השני מרש"י בפסחים דף ס"א ע"ב, רש"י שם על דברי הגמ': "...דלא מקבע פיגול אלא בזריקה" מפרש: "דלא מקיים פיגול אלא בזריקה אם חישב באחת מארבע עבודות על מנת לאכול הימנו כזית חוץ לזמנו פיגול הוא וחייבין עליו כרת אפילו אכל ממנו תוך זמנו כדכתיב 'והנפש האוכלת ממנו עונה תשא', ובלבד שיעשו כל עבודות שלאחריה שלא בפסול אחר אלא או בשתיקה או בכשרות על מנת תוך זמנו או על מנת פיגול כמותה, אבל חישב באחת מעבודות שלאחריה פסול אחר כגון חוץ למקומו שוב אין בו כרת, כדאמר' בזבחים (כ"ח) ובמנחות בפ' שני הרצאה כתיבה בפיגול, נאמר לא ירצה בפיגול ונאמר בכשר מיום השמיני והלאה ירצה, כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול, מה הרצאת כשר עד שיקרבו כל מתייו בכשרות, אף הרצאת פיגול עד שיקרבו כל מתיריו או בפיגול או בכשרות, אלמא לא מקבע וודאי של פיגול אלא בזריקה שהיא סוף העבודה דכל שעתא קאי בספק שמא יחשב פסול אחר בעבודה הכאה ויפקיע שם פיגול ממנו".

מדברי רש"י: "...דכל שעתא קאי בספק...ויפקיע שם פיגול ממנו" ניתן להוכיח שהמחשבה נתפסה כבר, ולכן רש"י מתבטא בלשון: "ויפקיע".

בדומה לדבורי רש"י בפסחים ובזבחים דף י' ע"א, המובא לעיל בדיון בנ"מ, מוכח בעליל שהמחשבה נתפסה בשחיתה, דאם לא כן לא ברור מדוע יש חיוב כרת וכל הבעיה היא האם יזרק הדם, ברם כאשר יזרק הדם יתגלה למפרע שהפיגול נתפס.

לאור דברי רש"י בפסחים ובזבחים דף י' מוכרחים להסביר גם את שני הדיבורים הראשונים שהובאו לעיל, שהכונה שהמחשבה תלויה בגלל חוסר הודאות, ברם אחרי שיתברר שהיתה זריקה יתברר למפרע שהמחשבה נתפסה בשחיתה.

כמו"כ רש"י במעילה¹⁷ מפרש שהפיגול נתפס בשחיטה, וז"ל: "...דלעולם לא מיקבע בפיגול לחייבו כרת עד שיקרבו כל מתיריו שיזרוק הדם כדאמרינן במסכת זבחים (כ"ח, ע"ב) פיגול הוא לא ירצה ואמרינן כהרצאת כשר דכתיב ביה ירצה לכפר כך הרצאת פסול דפיגול מה הרצאת כשר לא הורצה עד שיקרבו כל מתיריו לשמו כך הרצאת פסול לא ניקבע בפיגול לחייבו כרת עד שיקרבו כל מתיריו לשם פיגול והיינו מרצין שמרצה הזריקה למקבעיה בפיגול...".

יוצא ברור מדברי רש"י במעילה שדין כהרצאת כשר כך הרצאת פסול נאמר דוקא ביחס לחיוב כרת ולא לגבי עצם המחשבה (יש להעיר שרש"י במעילה כנראה איננו רש"י, וכן כתב "ברכת הזבח", ברם ברור שהוא שייך לבית מדרשו של רש"י).

שיטת תוס'.

תוס' במעילה דף ג' ע"ב ד"ה "קומץ" מסביר את הגמ' בזבחים כדין בחיובי כרת, ברם הפיגול נתפס כבר בשחיטה, וז"ל: "וא"ת ואי ס"ד לומר שנקבע פיגול משעת קמיצה, והא בעינן הרצאת כשר! וי"ל דוקא לחייבו כרת אינו נקבע עד לאחר זריקה, אבל שם פיגול חל משעת שחיטה, כמו לענין להביא לידי מעילה...".
ענין בהמשך בדיון בסוגיה במעילה דף ג', בירור שיטת תוס' לאורך מהלך הסוגיה ולמסקנה.

הסבר הסוגיה במעילה דף ג' ע"ב ע"י הראשונים.

ז"ל הסוגיה: "אמר רב גידל אמר רב: זריקת פיגול אינו מוציא מידי מעילה בקדשי קדשים, ואינו מביא לידי מעילה בקדשים קלים. יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא. איתיביה רב פפא לאביי: השוחט את התודה לפנים, ולחמה חוץ לחומה – לא קדש את הלחם. שחטה עד שלא קרמו פניה בתנור, ואפילו קרמו כולן חוץ מאחת מהן – לא קדש הלחם. שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה – קדש הלחם, אלמא פיגול מייתי לה לידי מעילה! אישתיק. כי אתא לקמיה דרבי אבא, אמר ליה: בזריקה. אמר ליה רב אשי לרבא: והא אמר עולא: קומץ פיגול שהעלו לגבי מזבח – פקע פיגולו ממנו, וקמיצה היינו שחיטה!

אמר ליה: איסורא דמייתי לידי פיגול. והא קתני – אם אחרים מביא לידי פיגול, הוא עצמו לא כ"ש! הא נמי איסורא דמייתי לידי פיגול.

אמר ליה רבינא לרב אשי: והאמר אילפא – מחלוקת בשתי עבודות, כגון דאמר – הריני שוחט סימן ראשון חוץ לזמנו וסימן שני חוץ למקומו, אבל בעבודה אחת דכולי עלמא ערובי מחשבות הוא! הכי נמי לכי זריק תגלי מילתא אי בעבודה אי בשתי עבודות...".

רש"י על אתר מסביר את תרוץ ר' אבא: "א"ל בזריקה" – טעמא דקדש הלחם כשפגל בשחיטה משום דשתק בזריקה דלא פגל בזריקה הילכך לא הוי פיגול גמור בשחיטה לחודה להכי קדש הלחם ומועלין בו, אבל הא דאמר רב גידל דאינו מביא לידי מעילה, היינו דפיגול

בזריקה ממש זהו פיגול גמור". וכן נמצא גם בשטמ"ק בשם הר"א¹⁸. ניתן להוכיח מרש"י שהמחשבה נתפסה בעבודת השחיטה, דאם נומר שהמחשבה תלויה ועומדת ורואים את הזריקה כזריקה עם מחשבה פגומה, לא ברור מה החילוק בין פיגול גמור לפיגול שאינו גמור.

תוס' 19 חולק על רש"י בהסבר תרוץ ר' אבא, וז"ל: "א"ל בזריקה" – כלומר אין הפיגול נקבע עד שעת זריקה כדאמר²⁰: כהרצאת כשר כך הרצאת פסול דבעי קרבו מתירים, הילכך גבי לחם דכשנקרם הוי קדוש אמרינן קידש הלחם, אבל גבי מעילה דבשעת שחיטה עדיין לא נקבע [פיגול] דזריקה מייתי לידי מעילה ואז נקבע הפיגול שחשב בשעת שחיטה אינו מביא לידי מעילה".

מתוס' הנ"ל ניתן ללמוד בודאות שזמן חלות המחשבה להלכות פיגול היא בשעת הזריקה, ברם לא ברור האם הזריקה נפסלה או שבשחיטה נתפסה מחשבה שערכה יהיה רק בזריקה.

אולם התוס' הנ"ל עוסק בה"א, אבל למסקנה אחרי תרוץ רב אשי לקושיית רבינא: "לכי זריק תיגלי מילתא אי בעבודה אחת אי בשתי עבודות" הדבר אינו ברור. נראה לי שיש ראייה מתוס' 21 בסוף הסוגיה, שהמחשבה נתפסת בשחיטה, וז"ל תוס': "...אלמא שעת הפיגול משעת שחיטה, דאי ס"ד דאינו חל עד זריקה אם כן בשתי עבודות נמי ליהוי עירוב מחשבות, שהרי אין הפיגול בסימן ראשון עד שעת זריקה והרי לך מחשבת המקום קדמה, ומשני לכי זריק איגלאי מילתא כו' כלומר אמרינן בשעת זריקה איגלאי מילתא למפרע שחל הפיגול משעת סימן ראשון...".

סיכום גדר הדין בפיגול.

יוצא בצורה ברורה מאוד מן הסוגיה במעילה למסקנה, וכן מהסברי הראשונים, שהמחשבה נתפסה בשחיטה, וצ"ע האם השחיטה נפגמה או שהקרבת נפגם.

הסברי שיטת הראב"ד בתו"כ הנ"ל, והסבר מחלוקת הראשונים בחולין הנ"ל. לעיל הובאה מחלוקת בין הראשונים במסכת חולין האם ניתן לחשב בשחיטה מחשבה שתוכנה קבלה והולכה, נראה שניתן להסביר את מוקד המחלוקת באחד משני תחומים: א. מחלוקת ביחס בין ארבעת העבודות: האם רואים בקבלה עבודה עצמאית או חלק מתהליך שיעודו הריצוי בזריקת הדם, ואם כן גם לקבלה ניתן לתת דיני זריקה, אולם הדברים אינם הכרחיים ואולי רק מחשבה על הזריקה שהיא העיקר. ב. מחלוקת בגדר מחשבין מעבודה לעבודה: אם נומר שהשחיטה נפסלת יש מקום לדבר

18. אות י"א.

19. ד"ה "א"ל בזריקה".

20. דף כ"ח, ע"ב.

21. ד"ה "והאמר אילפא".

גם על מחשבה שתוכנה קבלה והולכה, ברם אם העבודה העתידית נפסלת אולי יש לצמצם דוקא באכילת אדם ומזבח, ברם ברור שהדברים אינם הכרחיים.

נראה שאפשר לשלב את שתי האפשרויות, וראית הקבלה כאתחלתה דזריקה מאפשרת את פסילת העבודה העתידית.

לפי האפשרות השנייה הראב"ד והרמב"ן ובית מדרשו יסברו שהשחיטה נפסלת, ורש"י והרמב"ם יסברו שהזריקה נפסלת, ברם בהמשך נוכיח ברמב"ם הפוך הדברים. לאור הנ"ל נלענ"ד להסביר את השיטה המורכבת של הראב"ד שהוזכרה לעיל. הראב"ד חילק בין מחשבה בזמן שחיטה שפוסלת גם אם חישב על שפיכת שיריים, לבין מחשבה בקבלה שאינה פוסלת אם חישב על שפיכת שיריים, לבין הולכה שניתן לחשב רק בזריקת הדם.

נלענ"ד להסביר שבשחיטה כאשר עוסקים בשלב הראשון, העוסק בתחילת תהליך ההקרבה, הפסול נעשה בזמן השחיטה ופוסל את הקורבן כולו על כל חלקיו כולל שיירי הדם, לפי הדרך שבמחשבין מעבודה לעבודה המחשבה פוסלת בזמן המחשבה ולא בזמן העבודה העתידית, מפני שבשחיטה ישנה פעולת קידוש כפולה – מחד תחילת עבודת הדם, ומאידך קידוש הבהמה על ידי הסכין. נראה לי שבשחיטה ניתן לבאר את האפשרות שהבהמה נפסלת ולא רק העבודה נפסלת כנ"ל.

בקבלה ובהולכה נראה שהראב"ד סובר שהעבודה העתידית נפסלת.

בקבלה נראה שמטרתה מצטמצמת בזריקה וממילא כל ערכה על פי העתיד שעיקרו זריקת הדם ולא שפיכת שיריים, בניגוד לשחיטה העוסקת בבהמה כולה כולל שיירי הדם, ברם בקבלה עדיין ניתן לחשב על הקטרת אמורים מפני שעבודת קבלת הדם מקורה בבהמה. בהולכה הדם כבר הופרד מן הבהמה וממילא לא ניתן לחשב על הקטרת האימורים.

ג. בדין מחשבת שינוי קודש.

הדין בשינוי קודש שנוי במחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש כנ"ל.

מקור דין מחשבין מעבודה לעבודה בשינוי קודש.

בגמ' בזבחים דף ט' ע"ב מובא דיון במקור הדין, ותוך כדי הדיון מועלים שלושה מקורות:

א. פשטות דברי ר' יוחנן: "...מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן ממחשבת פיגול", שמקור הדין הוא פיגול.

ברם בהמשך הגמ', ר' ירמיה מנסה לברר את מקורו של ר' יוחנן ונדחה על ידי רבא בר אהילאי, ואח"כ רבא בר אהילאי מנסה להביא מקור ונדחה על ידי רב אשי, ובסוף הסוגיה רב אשי מביא מקור.

וז"ל הגמ': "...מתב ר' ירמיה לסיועיה לר' יוחנן... ומה במקום שאם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו שהוא כשר שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ לזמני פסול, מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמו פסול, שחטו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול? מתקיף לה רבא בר אהילאי: מה לחוץ לזמנו שכן כרת!".

לא ברור בגמ' מה ר' יוחנן יענה על דחית רבא בר אהילאי, והגמ' ממשיכה במקורות אחרים, בהמשך נבאר מה ר' יוחנן יכול לענות על דחית רבא בר אהילאי.

ב. "אלא אמר רבא בר אהילאי: הכי קאמר - ומה מקום שאם אמר הריני שוחט חוץ למקומו שהוא כשר שחטו על מנת לזרוק דמו חוץ למקומו פסול, מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמו שהוא פסול, שחטו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו אינו דין שיהא פסול? מתקיף לה רב אשי: מה לחוץ למקומו שכן נוהג בכל הזבחים, תאמר בשלא לשמו שאינו נוהג אלא בפסח וחטאת!"

גם כאן לא ברור מה רבא בר אהילאי יענה על דחיתו של רב אשי, ובהמשך ננסה לבאר.

בשני המקורות הנ"ל ישנם שלוש נקודות הצ"ע:

1. אם אמר הריני שוחט חוץ לזמנו או חוץ למקומו, האמירה היא חסרת משמעות שהרי שחט בזמנו ובמקומו והמחשבה אינה אלא מחשבה התלויה באויר, בניגוד למחשבת שינוי קודש בזמן השחיטה, וא"כ מאי ק"ו.
  2. צ"ע מדוע לא נלמד פסח וחטאת מפיגול.
  3. צ"ע מדוע לא נלמד דין שלא לשמה הנאמר בכל הקורבנות שעולה ולא מרצה. לקמן ננסה לתרץ את הקושי הראשון, ולגבי הקשיים הנוספים עיין הערה 22.
- ג. "אלא אמר רב אשי: הכי קאמר - ומה במקום שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני שהוא כשר לזרוק דמו (שלא לשמו) לשם פלוני פסול, מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמן שהוא פסול, שחטו על מנת לזרוק דמן שלא לשמן אינו דין שיהא פסול?"

- בירושלמי בפסחים פרק תמיד נשחט²³ מובא הלימוד של הבבלי מפיגול בשם רב אילא (המסביר את ר' יוחנן), ואח"כ מובאים עוד שני הסברים:
- ד. "א"ר יוסה: אנא חמית לר' ירמיה תפיס לרבי בא אמרי ליה: אמר לי טעמא דר' יוחנן -- למה שחטו לזרוק דמו שלא לשמו פסול? נעשה משעה ראשונה כשוחטו לשמו ושלא לשמו שהוא פסול".
  - ה. "ר' חנניא אמר קומי ר' מנא בשם ר' יודן: טעמא דר' יוחנן - כל שאילו יבא לאותה עבודה ואינו מחשב לה, מחשב מעבודה אחרת לה".

הסבר דין מחשכין מעבודה לעבודה על פי המקורות השונים. בפשטות נראה שנחלקו בירושלמי בשאלתנו - ר' בא סובר שהפסול בשחיטה, ואילו ר' חנניא סובר שהפסול בעבודה העתידית, ברם אפשר להסביר גם בשיטת ר' חנניא שהפסול בשחיטה, ודבריו אינם אלא תנאי. לפי שני המקורות הראשונים בבבלי, שמקור הדין בפיגול, בפשטות דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ובפיגול הוכחנו לעיל שרוב השיטות סוברות שהפסול בזמן השחיטה. לעיל הקשינו על הק"ו מפיגול שהמחשב לשחוט שלא במקומו או שלא בזמנו המחשבה

22. יש לחלק חילוק מהותי בין פיגול הפוסל בגופו לבין לשלא לשמה שאינו אלא העדר, וגם פסח וחטאת ניתן לראות כהעדר הפוסל, ואי"ה נרחיב את היריעה בשיעור שיעוסק בגדר לשמה ושלא לשמה.

23. הלכה ב'.

חסרת משמעות, שהרי השחיטה היתה במקומה ובזמנה בניגוד לשינוי קודש שיש לו משמעות גם באותה עבודה בה מחשב. אם נבין שבפיגול כאשר מחשב בזריקה הפסול נתפס בזמן הזריקה, אם כן גם על הזריקה לכאורה המחשבה חסרת משמעות שהרי סוף כל סוף הדם נזרק בזמנו ובמקומו. ברם עדיין צע"ג שהרי ישנו הבדל במישור הסוביקטיבי של המחשב, שהרי המחשבה בזמן שחיטה על הזריקה היא מחשבה בעלת משמעות בניגוד למחשבה בזמן שחיטה, אלא אם כן נומר שמדובר שמחשב בזמן שחיטה על מנת לשחוט חוץ לזמנו ובפועל טעה ושחט בזמנו, אולם עדיין הלימוד צע"ג.

לכאורה נתן להקשות מדוע לא העלו בה"א את מקורו של רב אשי ובפשטות אין צורך בק"ו, שהרי כמו שהגמ' העלתה שילפינן מפיגול כך ניתן ללמוד משנוי בעלים, אלא שנלענ"ד לחדש שאופי הדין בשנוי בעלים נאמר על העבודה העתידית, בגלל שדין הבעלים שייך דוקא בזריקה, אבל לשמה השייך בשחיטה פוסל רק את העבודה ההווית, ולכן שנוי בעלים לא הועלה כמקור בה"א.

הסבר מקור הדין כשיטת רב אשי, ואימותו משלוש סוגיות נוספות. רב אשי למסקנה לומד מק"ו. לכאורה אפשר לדחות את הק"ו של רב אשי ולומר שאיה"נ שחיטה שלא לשמה פסולה, אבל שחיטה במחשבה שיזרוק שלא לשמה כשרה מפני שאינה עוסקת בפסול השחיטה אלא הזריקה, ואין ללמוד משינוי בעלים, אולם אם רב אשי יסבור שבמחשבין מעבודה לעבודה מחשבת הזריקה פוסלת את השחיטה הק"ו מובן היטב, מפני שמחשבת שלא לשמה בשחיטה זהה באופיה למחשבת שלא לשמה שתוכנה זריקה אע"פ שהיא בזריקה.

בדיון הגמ' בזבחים²⁴, במקור הדין שצריך זריקה לשם הקורבן ולשם הבעלים, מגיע רב אשי למסקנה שמקור הדין שצריך מחשבה לשם בעל הקורבן בזריקה הוא: "...אמר קרא – ונרצה לו לכפר עליו²⁵ – ולא על חברו". מקשים תוס'²⁶: "תימה למה קרא לשינוי בעלים בזריקה, הא אפילו שאר עבודות לא מפסלי אלא בשוחט על מנת לזרוק, כ"ש זורק עצמו דבעינן שם בעלים!", נלענ"ד לפי דרכנו בהסבר שיטת רב אשי, שמחשבת זריקה בשחיטה פוסלת את השחיטה ולא את הזריקה, שקושיית תוס' נופלת מפני שמחשבת שינוי בעלים בשחיטה אע"פ שתוכנה זריקה פוסלת את השחיטה, והגמ' חיפשה מקור לצורך במחשבה בשעת הזריקה, ורב אשי לשיטתו לפי הסברנו בק"ו.

נראה לי שרואים עקביות בתפישת רב אשי בגדר מחשבין מעבודה לעבודה כפסול בשחיטה, גם בדיון בסוגיה במעילה²⁷ בדברי רב גידל העוסק בזריקת פיגול ביחס להלכות מעילה, וז"ל הגמ': "אמר רב גידל אמר רב: זריקת פיגול אינו מוציא מידי מעילה בקודשי קודשים, ואינו מביא לידי מעילה בקודשים קלים. יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא. איתיביה רב פפא לאביי: 'השוחט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומה – לא קדש את הלחם. שחטה עד שלא קרמו פניה בתנור, ואפילו קרמו כולן חוץ מאחת מהן – לא קדש הלחם, שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה – קדש הלחם', אלמא פיגול מיתתי לה לידי מעילה! אישתיק.

24. דף ד' ע"ב.

25. ויקרא א'.

26. ד"ה 'רב אשי'.

27. דף ג' ע"ב.

כי אתא לקמיה דר' אבא אמר ליה: בזריקה. אמר ליה רב אשי לרבא: והא אמר עולא: קומץ פיגול שהעלו לגבי מזבח – פקע פיגולו ממנו, וקמיצה היינו שחיטה...". תוס' על אתר פירשו את תרוץ ר' אבא: "א"ל בזריקה" – כלומר אין הפיגול נקבע עד שעת זריקה, הוי קדוש אמרינן קידש הלחם, אבל גבי מעילה דבשעת שחיטה עדיין לא נקבע [פיגול], כדאמר²⁸: כהרצאת כשר כך הרצאת פסול דבעי קרבו מתירים, הילכך גבי לחם דכשנקרם דזריקה מייתי לידי מעילה ואז נקבע הפיגול שחשב בשעת שחיטה, אינו מביא לידי מעילה". יוצא איפוא לפי תוס' שר' אבא סבר שהפיגול נקבע רק בשעת זריקה, ואם כן רב אשי החולק על ר' אבא סובר שפיגול נתפס בשחיטה, ואם כן אין מקום לחלק בין לחם לשחיטת פיגול ביחס להלכות מעילה, ורב אשי לשיטתו לפי דרכנו.

נראה שרואים עקביות בשיטת רב אשי גם בסוגיה בפסחים²⁹, הדנה ביחס בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו, וז"ל הגמ': "...א"ל (ר' שמלאי): רבי (ר' יוחנן), ומה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו? א"ל: הואיל וצורבא מרבנן את תא ואימא לך: לשמו ושלא לשמו פסולו בגופו, לאוכליו ושלא לאוכליו אין פסולו בגופו. לשמו ושלא לשמו א"א לברר איסורו, לאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסורו. לשמו ושלא לשמו ישנו בארבע עבודות, לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בארבע עבודות. לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כביחיד, לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בציבור כביחיד. רב אשי אמר: פסולו בגופו וא"א לברר איסורו חדא מילתא היא, דמה טעם אמר פסולו בגופו – משום דא"א לברר איסורו". רש"י מביא שני פירושים להסביר את הביטויים "אפשר" ו"א"א לברר איסורו", וז"ל: "אי אפשר לברר. דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו, אבל אוכליו אפשר לברר חלק אוכליו לצד זה וחלק חולה וזקן בצד אחר. אי נמי לברר אם אמת מחשבתו, אם אין בה ממש, כגון: יאכילנו לראויין ונמצאת מחשבתו בטילה למפרע, ולשאין ראויין יחזור דמיון, וכך שמעתי." לפי דרכו השניה של רש"י מפי השמועה, תמוה מדוע בפיגול, שכל תוכן המחשבה על העתיד, זריקה בזמנה ובמקומה לא תברר את איסורו ותגלה שלא נעשה איסור, שהרי זרק בזמנו ובמקומו? נראה לתרץ על פי האפשרות שמחשבת זריקה בשחיטה פוסלת את השחיטה, ואם כן א"א לברר איסורו. רב אשי איננו חולק על המימרא של ר' יוחנן אלא מסביר את שורשי הדברים שפסולו בגופו וא"א לברר איסורו חדא מילתא, ואם כן לפי דרכנו רב אשי לשיטתו בהבנת הדין שהעבודה העכשוית נפסלת ולא העתידית.

הסבר שיטת הרמב"ם.

הרמב"ם בהלכות פסולי המוקדשין³⁰ מגדיר את דין מחשבין מעבודה לעבודה בשינוי קודש, וז"ל: "שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה הרי זו פסולה לפי שמחשבין מעבודה לעבודה, וזאת המחשבה שחשב בשעת שחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה", ובהלכות שחיטה³¹ זיהה את דין מחשבין מעבודה לעבודה בע"ז עם

28. זבחים כ"ח ע"א.

29. דף ס"ב ע"ב.

30. פט"ז ה"י.

31. פ"ב הט"ו.

מחשבת הקדשים בפנים, וז"ל: "השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם או להקטיר חלבה לעכו"ם הרי זו אסורה, שלמדין מחשבה בחוץ בחולין ממחשבת הקדשים בפנים שמחשבה כזאת פוסלת בהן, כמו שיתבאר בהלכות פסולי המוקדשין".

בפשטות נראה שהרמב"ם פסק על פי הירושלמי לפי הסברו של ר' יודן בר' יוחנן ולא כבבלי. על פי זה נוכל להסביר שהרמב"ם, הסובר שישנו דין שינוי בעלים בכל ארבע עבודות ולא כבבלי הנ"ל, לא יכול ללמוד ממקורו של רב אשי (במסקנת סוגית הבבלי) הבנוי על דין שינוי בעלים רק במחשבת זריקה, ונאלץ למקור הירושלמי על פי סברא.

יש להעיר שאפשר להבין את לשונו של הרמב"ם בשתי צורות:

- א. השחיטה היא שנפסלת, והרמב"ם כתב רק: "כאילו חשבה בזריקה", אלא שהקריטריון האם ניתן לחשב בשחיטה מחשבת זריקה היא מה היה הדין אם היה מחשב בזריקה³².
- ב. הזריקה נפסלה ולא השחיטה, כך הבין "קרן האורה"³² ברמב"ם.

על פי הנכתב לעיל ביחס בין ארבע העבודות יש להוסיף את מחלוקת רבי ורבנן במסכת מנחות³³ לגבי צרוף שיעורים מארבע עבודות, הרמב"ם פסק בהלכות פסולי המוקדשין³⁴: "...חשב בשעת זביחה לאכול כחצי זית ובשעת זריקה לאכול כחצי זית הרי אלו מצטרפין בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן, וכן אם חשב על חצי זית בשעת קבלה ועל חצי זית בשעת הולכה, שארבע העבודות מצטרפות והרי הן כעבודה אחת", על פי זה ניתן להבין איך מחשבת זריקה בשחיטה יכולה לפסול את הזריקה לפי האפשרות השניה (או את שחיטה לפי האפשרות הראשונה).

נראה שאפשר להוסיף את מחלוקת הרמב"ם ותוס' בדין שחטו למולין ע"מ שיתכפרו בו ערלים. תוס'³⁵ אומרים שאם חישב בזריקה לשם ערלים כשר, ובכל זאת אם חישב בשחיטה ע"מ שיתכפרו ערלים פסול לרב חסדא. לשיטת תוס' ברור שהפגם הוא בשחיטה, ולכן בזריקה לא ניתן לפסול במחשבת ערלים אע"פ שבשחיטה גם במחשבת ערלים בזריקה הקרבן נפסל. הרמב"ם³⁶ בניגוד לתוס' פוסק: "שחטו למולין ע"מ שיתכפרו ערלים – פסול, שהרי יש מחשבת ערלים בזריקה", לפי דרכנו בהסבר הרמב"ם על פי הירושלמי הרמב"ם לשיטתו הכרחי.

ד. הסבר מחלוקת רב פפא ורב אחא בדין מחשבין מעבודה לעבודה בע"ז.

בגמ' בסנהדרין³⁷ מצינו מחלוקת בין רב פפא ורב אחא בהסבר מחלוקת ר' יוחנן ור"ל

32. עיין ב"קרן האורה" על הסוגיה בזבחים דף ט' ע"ב, וב"אבן האזל" על הרמב"ם.

33. דף י"ד ע"ב.

34. פי"ד ה"י.

35. דף ס"א ע"א ד"ה "שחטו למולין".

36. פ"ב הלכות קורבן פסח ה"ו.

37. דף ס"א ע"א.

בע"ז, רב פפא סובר שגם לר' יוחנן הבהמה נאסרת אבל האדם איננו מתחייב כעובד ע"ז, ולעומתו סובר רב אחא שר"ל התיר רק את הבהמה אבל האדם המחשב מתחייב כעובד ע"ז. הרמב"ם פסק כר' יוחנן, ודבריו מובאים רק בהלכות שחיטה, ומכאן שפסק כרב פפא ולכן לא כתב את הדין גם בהלכות ע"ז. "קרן האורה"³² מסביר את שורש מחלוקת רב אחא ורב פפא בגדר דין מחשבין מעבודה לעבודה, וז"ל: "...וי"ל דפליגי בהני טעמי דלעיל להך טעמי דהוי כעושה משעה ראשונה לשמו ושלא לשמו ה"נ הוי כשוחט לעבודת גילולים... ולאידך צד דלר"י נמי פטור ממיתה היינו משום דהוי כמחשב בשעת זריקה ונהי דמחשבת זריקה אינה אוסרת יליף מפיגול לאיסורא...". ואם כן לפי דבריו הרמב"ם עקבי לשיטתו שהפסול בזריקה לפי האפשרות השניה.

לאור הנ"ל תתבאר סוגיה בפסחים בפרק תמיד נשחט³⁸, וז"ל המשנה והגמ': "מתניתין: הפסח ששחטו שלא לשמו, וקבל והלך וזרק שלא לשמו, או לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו – פסול. כיצד לשמו ושלא לשמו? לשם פסח ולשם שלמים. שלא לשמו ולשמו? לשם שלמים ולשם פסח. בעי רב פפא: בעבודה אחת תנן, או בשתי עבודות תנן? בעבודה אחת תנן – ורבי יוסי היא דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס, דאי ר' מאיר הא אמר תפוס לשון ראשון, או דילמא בשתי עבודות תנן – ואפילו לר' מאיר דאמר תפוס לשון ראשון הני מלי בעבודה אחת, אבל בשתי עבודות מודה דמיפסיל...ת"ש – הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו, היכי דמי? אי נימא קדקתני, למה לי עד דמחשב לכולהו, מקמייתא איפסיל ליה! אלא לאו הכי קתני: הפסח ששחטו שלא לשמו, אי נמי שחטו לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו, אי נמי שחטו וקבל והלך לשמו וזרק שלא לשמו דהויא לה שתי עבודות. אימא סיפא: לשמו ושלא לשמו, היכי דמי? אי נימא בשתי עבודות היינו רישא! אלא לאו בעבודה אחת ור' יוסי היא דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס! לא, לעולם בשתי עבודות ורישא דקאי בשחיטה וקא מחשב בשחיטה, אי נמי קאי בזריקה וקא מחשב בזריקה, סיפא דקאי בשחיטה וקחשיב בזריקה דאמר: הריני שוחט את הפסח לשמו לזרוק דמו שלא לשמו, וקמ"ל דמחשבין מעבודה לעבודה, והיינו בעיא דרב פפא". רש"י מבאר את מסקנת הגמ', וז"ל: "והיינו בעיא דרב פפא. דאמר מחשבין מעבודה לעבודה בשחיטת קדשים בפ"ק (דף י' ע"א) דאמרינן התם: מתקיף לה רב פפא דילמא הא קמ"ל דמחשבין מעבודה לעבודה". תוס' על אתר מביא את פירוש רש"י ומקשה עליו: "פי' הקונטרס דחוק, דנקט רב פפא ולא נקט ר' יוחנן דאמר התם בהדיא מחשבין לעבודה לעבודה", בעקבות קושייתו מביא תוס' את פירוש הריב"א: "דגר' לעיל בעי רב פפא בעבודה אחת תנן, ומסיק היינו בעיא דרב פפא פי' שפיר מתוקמא בעיא דרב פפא שאינו יכול לפושטה מן המשנה...".

לאור דרכנו נראה לבאר את דרכו של רש"י, שהביאו את רב פפא ולא את ר' יוחנן, מפני שהבנת רב פפא בר' יוחנן שהזריקה נפסלה, ולכן יש חידוש שונה בעבודה אחת וחידוש שונה בשתי עבודות.

ביום רש"י על אתר פרש בצורה שונה לאור הנ"ל בדרכו של רש"י שהסביר כרב פפא "נפסל מיד".

לפי זה רב פפא בסוגיה במעילה דף ג' ע"ב הנ"ל, לפי ביאור המיוחס לרש"י שם,

לשיטתו חולק על תרוץ ר' אבא, עיין לעיל. (אלא דאם כנים דבריננו צריכה עיון שיטת תוס' שם מדוע רב פפא לא תרץ כר' אבא, אולם גם בשיטת תוס' לא צריך לבאר שהזריקה נפסלה אלא שלא נקבע עד הזריקה, ואם כן אין ראייה מרב פפא שם, אולם אין קושי).

שיטת תוס' בחולין דף ל"ט ע"א, ברין אם לא זרק לע"ז.
 תוס' בחולין³⁹ מקשה: "ואין לתמוה - היאך נהרג, הא דילמא מימליך ולא זריק!" קושית תוס' בנויה על הנחה שאם לא יזרוק לא יהיה דין ע"ז וא"כ ברור שהדין נאמר בזריקה ולא בשחיטה. התרוץ הראשון של תוס' אינו סותר את ההנחה, וז"ל: "הכא ודאי לא מימליך כיון דעביד מעשה ששחט ע"מ לזרוק". ברם לפי התרוץ השני: "דהכא אפילו ודאי שלא יזרוק חייב דחשיב עובד עבודת כוכבים", ברור שהדין נאמר בשחיטה ולא בזריקה.